

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЕКСТЕРНАЛІЙ

Михайлова Єлизавета Вікторівна

кандидат філологічних наук

Національний університет водного господарства

та природокористування (м. Рівне, Україна)

ORCID: 0000-0002-1539-1548

e.v.mikhailova@nuwm.edu.ua

У статті розглядаються механізми формування стратегії антикризового управління в умовах інформаційних екстерналій. Наслідки зовнішніх та внутрішніх інформаційних впливів призводять до руйнування системи функціонування, що, в свою чергу, вимагає удосконалення механізмів антикризового управління. Зважаючи на те, що інформаційні екстерналії мають інтелектуальну природу, збільшується кількість сфер, в яких буде спостерігатись інформаційна та соціальна та економічна криза, спричинена перевищенням необхідної швидкості прийняття рішень над гранично можливою швидкістю реакції людини. Інформаційні екстерналії реалізуються в інформаційному полі, що є соціальним або географічним простором, у межах якого відбуваються типові комунікаційні процеси, а обмін інформацією відбувається засобами масової інформації, ЗМІ виступають основним інструментом формування людської думки. Оскільки окрім зовнішніх впливів, будь-які гострі суперечки, що виникають всередині організації, так чи інакше пов'язані із її фінансово-господарською діяльністю, антикризове управління спрямоване на усунення та недопущення прогалин в системі розподілу ресурсів та оптимізацію господарської діяльності. Залежно від трактування поняття антикризове управління, визначається й мета, що реалізовується внаслідок такого типу управління. Стратегію антикризового управління можливо реалізувати лише наслідуючи наступні принципи: рання діагностика; терміновість реагування; адекватність реагування; повна реалізація внутрішніх можливостей. Варто зазначити, що незалежно від типу та методів антикризового управління, його впровадження відбувається у рамках чотирьох блоків: 1) діагностика кризи; 2) методологія антикризового управління; 3) прогнозування кризи; 4) соціально-економічні аспекти. Окремим аспектом антикризового управління є державне управління, яке реалізується у створенні такої системи взаємодії держави і ринкової економіки, що забезпечує подолання макро- і мікроекономічних криз, яке впроваджується за допомогою нормативно-законодавчого регулювання, фінансового регулювання, промислової політики та перерозподілу доходів.

Ключові слова: інформаційні екстерналії, економічна криза, інформаційні впливи, антикризове управління, стратегії управління.

DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2023.1.2>

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі, а особливо в інформаційному суспільстві, виникають проблемні кризові процеси та явища, які пов'язані із рухом інформації як в цілому в економічній системі країни, так і в окремій економічній сфері. Наслідки зовнішніх та внутрішніх інформаційних впливів призводять до руйнування системи функціонування, що, в свою чергу, вимагає удосконалення механізмів антикризового управління.

Кризи в організації із будь-якої сфери, в умовах інформаційних екстерналій можуть проявлятися як системно так і раптово, у формі посилення конфліктів, що може призвести до розпаду. Моральне старіння технологій, що використовуються та втрата конкурентних переваг, значний відтік ресурсів також є сигналами наростаючої кризи. Оскільки окрім зовнішніх впливів, будь-які гострі суперечки, що виникають всередині організації, так чи інакше пов'язані із її фінансово-господарською діяльністю, антикризове управління спрямоване на усунення та

недопущення прогалин в системі розподілу ресурсів та оптимізацію господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загалом, як зарубіжні, так і вітчизняні науковці (А. А. Богданов, В. О. Василенко, А. С. Гальчинський, Е. Дюркгайм, Д. Т. Жовтун, А. Б. Зверинцев, В. С. Капустін, С. В. Михайлов, В. Л. Романов, Г. Спенсер, Г. Ханов, М. І. Пірен, Г. Г. Почепцов, А. Д. Чернявський) розглядають антикризове управління як макроекономічну проблему та значну увагу у їх дослідженнях приділяється антикризовому управлінню підприємствами державної та приватної форм власності.

Саме поняття антикризового управління дуже широке, не зважаючи на те, що сам термін виник не так давно, воно включає й глобальні проблеми сьогодення, і періодично виникаючі поточні проблеми, спричинені порушеннями стратегії і тактики тощо [1]. Поняття антикризового управління досить неоднорідне та багатозначне, оскільки з одного боку під ним розуміється

управління підприємством в умовах загальної кризи економіки, з іншого – управління підприємством, що потрапило в кризову ситуацію внаслідок незадовільного менеджменту, також розуміється управління підприємством на порозі банкрутства, або ж у період банкрутства. Різне трактування одного поняття призводить до теоретичної невизначеності та необґрунтованості практичних рекомендацій з розроблення антикризового управління та його реалізації [2].

Успіх антикризового управління пов'язаний з багатьма аспектами здійснення економічної політики. При аналізі ситуації, в якій опинилася країна, важливо своєчасно розпізнати настання кризового явища, визначити відповідні симптоми та можливі масштаби, гостроту наслідків. Також необхідно враховувати стадію (фазу) явища, сферу дії та глибинні причини [3, с. 275].

Формування цілей статті. Метою пропонованого дослідження є аналіз формування стратегій антикризового управління в умовах інформаційних екстремалій. Зважаючи на те, що інформаційні екстремалії мають інтелектуальну природу, збільшується кількість сфер, в яких буде спостерігатись інформаційна та соціальна та економічна криза, спричинена перевищенням необхідної швидкості прийняття рішень над гранично можливою швидкістю реакції людини. Інформаційні екстремалії впливають на ефективність діяльності підприємства, зниження якої виражається певними індикаторами, що передують кризі: падіння попиту та зниження купівельної спроможності населення; скорочення пропозиції сировинних і матеріальних ресурсів; стагнація їх науково-технічного та економічного потенціалу; зниження конкурентного статусу підприємства; несприятливі зміни діяльності державних і владних структур; нестабільність зовнішньої політики іноземних держав-партнерів по бізнесу; погіршення технічних ресурсів; ослаблення кадрового потенціалу. В таких умовах впроваджується антикризове управління, яке визначається як упереджувальні механізми; інноваційний вихід із кризи; відновлення платоспроможності; або ж виробничі відносини на підприємстві під час його оздоровлення чи ліквідації.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей дослідження використовувались такі методи: теоретичний аналіз (переосмислення останніх публікацій та досліджень), структурний аналіз (виокремлення етапів антикризового управління), синтез (формування стратегії антикризового управління).

Результати дослідження. Економічний механізм антикризового управління в умовах інформаційних екстремалій складається з наступних основних елементів, що входять в систему кризового менеджменту: діагностика і прогнозування фінансового стану; оцінка бізнесу підприємства і вектора його розвитку; оцінка зовнішнього і внутрішнього маркетингового середовища; розвиток організаційно-виробничого та стратегічного менеджменту; управління кадровим потенціалом; розвиток системи фінансового менеджменту; наявність антикризової інвестиційної політики; реалізація заходів в сфері антикризового бізнес-планування, організаційні заходи щодо ліквідації підприємства.

Формування механізм реалізації стратегії антикризового управління в умовах інформаційних екстремалій на мікрорівні можливо побудувати послідовним виконанням наступних кроків:

Крок 1. Формування спеціалізованої групи на основі матричної структури управління, яка складається із персоналу компанії та запрошених спеціалістів, на період потенціальної або реальної кризи.

Крок 2. Моніторинг та оцінка доцільності та своєчасності впровадження заходів антикризового менеджменту.

Крок 3. Обґрунтування доцільності та своєчасності використання раціональних методів та прийомів антикризового управління та реалізація антикризових рішень.

Крок 4. Формування комплексу заходів щодо вирішення конфліктів інтересів зі сторони третіх осіб.

Крок 5. Оцінка та аналіз якості впровадження управлінських заходів відповідно до планових та реальних показників в полі антикризового менеджменту.

Крок 6. Розробка заходів прогнозування майбутніх кризових ситуацій та формування комплексу превентивних заходів.

Стратегія антикризового управління охоплює всі заплановані, організовані та контрольовані зміни в області існуючої стратегії, виробничих процесів, структури та культури будь-якої соціально-економічної системи, включаючи як приватні, так і державні підприємства. Підприємство повинно постійно стежити за основними факторами навколишнього середовища і робити своєчасні і правильні висновки щодо своїх потреб у змінах. Поштовхом до змін є кризові ситуації. Залежно від того, в якій області вони становлять небезпеку для досягнення цілей підприємства, вибирається відповідна антикризова стратегія.

Особливістю антикризової стратегії є її обмежений за терміном і змістом характер. Для кризових підприємств стратегія розробляється на порівняно короткий період (від одного до трьох років) і має виражені адаптивні характеристики. Вона включає безліч реорганізаційних заходів та організаційно-технологічних новацій. Однією з постійних функцій антикризової стратегії підприємства є оцінка і прогнозування можливості його входження в кризовий стан. Стратегії антикризового управління характеризуються значною різноманітністю. Найбільш важливими з них є наступні: попередження кризи, підготовки до її появи; вичікування зрілості кризи для успішного вирішення проблем її подолання; протидії кризовим явищам, уповільнення процесів; стабілізації ситуацій за допомогою використання резервів, додаткових ресурсів; розрахованого ризику; послідовного виведення з кризи; передбачення і створення умов усунення наслідків кризи. На вибір тієї чи іншої стратегії впливає характер і глибина кризи [4; 5]

Висновки. Отже, інформаційні екстремалії впливають на ефективність діяльності підприємства, зниження якої виражається певними індикаторами, що передують кризі: падіння попиту та зниження купівельної спроможності населення; скорочення пропозиції сировинних і матеріальних ресурсів; стагнація їх науково-технічного та економічного потенціалу; зниження конкурентного

статусу підприємства; несприятливі зміни діяльності державних і владних структур; нестабільність зовнішньої політики іноземних держав-партнерів по бізнесу; погіршення технічних ресурсів; ослаблення кадрового потенціалу.

В таких умовах кризових ситуацій впроваджується антикризове управління. До визначення цього поняття існує декілька підходів: 1) упереджувальні механізми; 2) новаторський варіант виходу із кризи; 3) відновлення платоспроможності та фінансової стійкості; 4) виробничі відносини на рівні підприємства. Залежно від трактування поняття, визначається й мета, що реалізується внаслідок такого типу управління: відновлення фінансової рівноваги підприємства; вирівнювання диспропорцій внутрішніх і зовнішніх параметрах підприємства; забезпечення фінансової стабілізації (стійкості) підприємств; забезпечення життєдіяльності підприємства; збереження життєздатності підприємства. Відповідно до мети антикризового управління визначаються

його функції: планування стратегій та програм; організація оптимальної структури; мотивація кадрів; контроль за своєчасними змінами.

Такий тип управління можливо реалізувати лише наслідуючи наступні принципи: рання діагностика; терміновість реагування; адекватність реагування; повна реалізація внутрішніх можливостей.

Варто зазначити, що незалежно від типу та методів антикризового управління, його впровадження відбувається у рамках чотирьох блоків: 1) діагностика кризи; 2) методологія антикризового управління; 3) прогнозування кризи; 4) соціально-економічні аспекти.

Окремим аспектом антикризового управління є державне управління, яке реалізується у створенні такої системи взаємодії держави і ринкової економіки, що забезпечує подолання макро- і мікроекономічних криз, яке впроваджується за допомогою нормативно-законодавчого регулювання, фінансового регулювання, промислової політики та перерозподілу доходів.

Список використаної літератури:

1. Газарян С. В. Теоретичні основи антикризового управління в регіоні. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 2. С. 56-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_11 (дата звернення: 17.01.2023)
2. Гасанов С. С., Штангрет А. М., Котляревський Я. В. Антикризове корпоративне управління: теоретичні та прикладні аспекти. Київ : ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. 301 с.
3. Малий І., Радіонова І., Ємельяненко Л. Антикризове управління національною. Київ : КНЕУ, 2017. 368 с.
4. Taneja, S. L., Pryor, M. G., Sewell, S., & Recuero, A. M. Strategic Crisis Management: A Basis for Renewal and Crisis Prevention. 2014. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Strategic-Crisis-Management%3A-A-Basis-for-Renewal-Taneja-Pryor/09b711d6032fdecc19f7c59a4373115603c03b78> (дата звернення: 17.01.2023).
5. Mills, Roseline, B., Keremah, & Monday, O. Crisis Management And Organisational Agility: A Theoretical Review. 2020. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Crisis-Management-And-Organisational-Agility%3A-A-Mills-Roseline/cf43e9af4f11405ceb653461312ca219a5934882> (дата звернення: 17.01.2023).

References:

1. Hazarian S. V. (2013) Teoretychni osnovy antykrizovoho upravlinnia v rehioni [Theoretical foundations of anti-crisis management in the region]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka [Public administration: theory and practice]*. № 2, pp. 56-61. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_11 (accessed 17.01.2023).
2. Hasanov S. S., Shtanhret A. M., Kotliarevskyi Ya. V. (2012) Antykrizove korporativne upravlinnia: teoretychni ta prykladni aspekty [Anti-crisis corporate management: theoretical and applied aspects]. Kyiv: DNNU «Akad. fin. Upravlinnia», 301 p.
3. Malyi I., Radionova I., Yemelienenko L. (2017) Antykrizove upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu [Anti-crisis management of the national economy]. Kyiv: KNEU, 368 p.
4. Taneja, S. L., Pryor, M. G., Sewell, S., & Recuero, A. M. (2014) Strategic Crisis Management: A Basis for Renewal and Crisis Prevention. Available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Strategic-Crisis-Management%3A-A-Basis-for-Renewal-Taneja-Pryor/09b711d6032fdecc19f7c59a4373115603c03b78> (accessed 17.01.2023).
5. Mills, Roseline, B., Keremah, & Monday, O. (2020) Crisis Management And Organisational Agility: A Theoretical Review. Available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Crisis-Management-And-Organisational-Agility%3A-A-Mills-Roseline/cf43e9af4f11405ceb653461312ca219a5934882> (accessed 17.01.2023).

Yelyzaveta Mykhailova, PhD, National University of Water and Environmental Engineering (Rivne, Ukraine)

FORMATION OF THE ANTI-CRISIS MANAGEMENT STRATEGY DURING INFORMATION EXTERNALITIES

The article is devoted to the mechanisms of forming an anti-crisis management strategy during information externalities. The consequences of external and internal informational influences lead to the destruction of the functioning system, which, requires the improvement of anti-crisis management mechanisms. Considering the fact that information externalities have an intellectual nature, the number of spheres in which information and social and economic crisis will be observed, caused by exceeding the necessary speed of decision-making over the maximum possible speed of human reaction, is increasing. Information externalities are implemented in the information field, which is a social or geographical space within which typical communication processes take place, and information exchange takes place through the mass media, the mass media are the main tool for forming human opinion. Since, in addition to external influences, any sharp disputes that arise within the organization are somehow related to its financial and economic activity, anti-crisis management is target to eliminate and prevent gaps in the resource distribution system and optimize economic activity. Depending on the interpretation of the anti-crisis management concept, the goal which is defined as a result of this type of management is determined. The anti-crisis management strategy can be implemented only by following some principles: early diagnosis; urgency of response;

adequacy of response; full implementation of internal capabilities. It is worth noting that regardless of the type and methods of anti-crisis management, its implementation takes place within the framework of four blocks: 1) crisis diagnosis; 2) crisis management methodology; 3) crisis forecasting; 4) socio-economic aspects. A separate aspect of anti-crisis management is state management, which is implemented in the creation of such a system of interaction between the state and the market economy, which ensures the overcoming of macro- and microeconomic crises, which is implemented with the help of regulatory and legislative regulation, financial regulation, industrial policy and income redistribution.

Keywords: *informational externalities, economic crisis, informational influences, anti-crisis management, management strategies.*

Дата надходження до редакції: 13.01.2023 р.